

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

Valstybinio brandos egzamino II dalies
BANDOMOJI UŽDUOTIS
Bendrasis kursas

2026 m. sausio 29–30 d.

Trukmė – 4 val. (240 min.)

NURODYMAI

1. Jums pateiktos dvi grožinio teksto interpretavimo ir dvi probleminio klausimo pagal pateiktą grožinį tekstą svarstymo, remiantis kultūrine patirtimi, užduotys. Pasirinkite **vieną** užduotį ir sukurkite tekstą.
2. Užduoties sąsiuvinio viduryje yra juodraštis. Kad būtų patogiau atlikti užduotį, galite naudotis juodraščiu.
3. Galite rašyti juodai arba mėlynai rašančiu tušinuku, pieštuku, naudotis trintuku. Galite naudotis žodynais, nurodytais vykdymo instrukcijoje.
4. Parašykite ne mažiau kaip 400 žodžių apimties tekstą, kaip nurodyta Kalbų valstybinių brandos egzaminų užduočių apraše.
5. Parašę tekstą, suskaičiuokite žodžius ir paraštėje nurodykite minimalaus žodžių skaičiaus (400 žodžių) ribą. Už trūkstamą teksto apimtį vertinant bus atimami taškai.

Linkime sėkmės!

GROŽINIO TEKSTO INTERPRETAVIMAS

1. Pateikite eilėraščio interpretaciją. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – būties apmąstymas.

Nukreipiamieji klausimai

1. Kaip vaizduojama gamta naktį?
2. Koks lyrinio subjekto ir gamtos ryšys naktį?
3. Kokia lyrinio subjekto kasdienybė?
4. Kuo prieštaringa lyrinio subjekto būtis?

Vincas Mykolaitis-Putinas

Rudenio naktį¹

Tyli naktis, šviesi rudens naktis,
Skambi kaip dainiaus kankliai² šilkastygiai,
Plikus laukus ir pievas, ir girias
Užliejo sidabru taip lygiai lygiai.

Vėlai nuklydau aš į tuščią lauką
Tavim pasigėrėt, gilus dangau.
Pakėliau veidą į žvaigždėtą aukštį –
Ir tartum lašas jūroj išnykau.

Ir nežinau, kad aš buities³ kelionėj
Minu vien žemės tremtinio takus,
O mano džiaugsmas, poilsis ir laisvė
Toli kaip aukštos žvaigždės ir dangus.

Ir nežinau, kad ryt ir vėl su saule,
Ant veido užsimovęs margą kaukę,
Žingsniuosiu, kaip lig šiol, į šviesų rūmą,
Kur nieks manęs nei sveikina, nei laukia.

Ir nežinau, kad visos mano dienos
Bus be vilties skausminga vienuma,
Kur mano siela kaip nyki liepsnelė
Klajos, dangaus žvaigždėto laukdama.

Tyli naktie, šviesi rudens naktie!
Tau daug yr⁴ žiburių dangum spindėti,
O man širdis viena, tyli, liūdna:
Tau šviesti ir žavėt, o man mylėti.

1922

(Vincas Mykolaitis-Putinas, „Raštai“, 1 t., Vilnius: Vaga, 1989)

¹ Eilėraštis iš rinkinio „Tarp dviejų aušrų“.

² Kankliai – kanklės.

³ Buitis – eilėraštyje šis žodis vartojamas „būties“ reikšme.

⁴ Yr – yra.

2. Pateikite novelės interpretaciją. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – jauno žmogaus gyvenimo patirtys.

Nukreipiamieji klausimai

1. Kokios Petro ir motinos konflikto priežastys?
2. Ko tikisi Petras, išėjęs iš namų?
3. Ką patiria Petras, ieškodamas palaikymo kitur?
4. Koks namo grįžusio Petro santykis su motina?

Bitė Vilimaitė

Namuose

Šuo buvo tikrai baisus – milžiniška galva, raudonom akim, nulėpusiom ausim. Jis visą dieną šniukštinėjo apie namą, atkakliai kažko ieškodamas, – Petras mėtė jį akmenimis, kiemsargis apliejo vandeniu, – bet šuo vis tiek grįžo prie namo ir atsitūpė prieš paradines duris, ant pat tako.

– Ir nereikia jo liesti, – pasakė motina Petrui. – Tai paklydęs šuo, ir jis dabar ieško savo šeimininko.

– O gal jis pasiutęs? – tarė Petras. – Jo akys raudonos.

– Gal ne, – netvirtai atsakė motina.

Ji buvo tik ką grįžusi iš darbo ir dabar persirenginėjo.

– Mama, man reikia pinigų, – prašeko Petras. – Aš paskendęs skolose.

– Jis paskendęs skolose! – nusijuokė motina, ir jos balse pasigirdo kartėlis. – Jis paskendęs skolose! Tu viską gauni, tau nieko netrūksta!

– Klasė rinko pinigų šimtadienio vakarui, ir draugas uždėjo už mane.

– Koks draugas?

– Tu jo nepažįsti, mama, – pasakė Petras itin ramiai ir vis tiek paraudo.

– Žinau – draugas ilgom kasom ir „gražiausiom pasauly akim“.

Petras staiga pakėlė galvą:

– Tu skaitei?!

– O tu nemėtyk savo dienoraščio kur papuola! – Motina nusiavė batus ir laukė šliurių, bet Petras stovėjo ir žiūrėjo į ją svetimom akim.

Motina kantriai laukė. Paskui nusijuokė ir pakartojo:

– Tikrai – nemėtyk savo dienoraščio kur papuola.

Tada Petras trenkė durimis ir nubildėjo laiptais žemyn.

Juokiasi! Juokiasi iš jo – skaito dienoraštį, o paskui tyčiojasi. Pinigų neduoda: iškalbinėja dėl kiekvieno rublio¹. Nereikia tokių namų, neprapuls jis – išvažiuos kur nors į pasaulio kraštą. O paskui eis tarnauti į armiją²: į povandeninį laivą, o gal į raketinį dalinį. Dar jis parašys daug knygų – apie žvaigždes, maralų³ augintojus, šernų medžioklę ir būtinai apie meilę, – ilgakasė mergaitė stovės paupy ant akmens, mosuos balta skarele ir sakys: „Tai ne skara – mano laivo burė!“ O motina gailėsis, visą amžių gailėsis, taip įžeidinėjusi savo vienintelį sūnų...

Gera, užtenka vaikščioti gatvėmis, jau vakaras, reikia ieškotis nakvynės.

Petras mėtė saują žvyro į Vinco langą.

– Vincas mokosi! – pasirodė Vinco motina. – Jei jis gaus pataisą, aš ir tau nurausiu ausis!

Bet Vincą vis dėlto išleido – „penkioms minutėms, ne daugiau, tinginio panti tu“.

¹ Rublis – piniginis vienetas sovietmečiu.

² Armija – taip vadinta kariuomenė sovietmečiu.

³ Maralas – tauriojo elnio porūšis; gyvena Azijos kalnuose.

– Būk ramus, – pasakė Vincas, sužinojęs draugo rūpestį, – aš tave uždarysiu mūsų sandėly. Ten yra sulankstoma lovutė ir valgyti rasi.

Jiedu prisėlino prie sandėlio, Vincas vinimi atrakino spyną, įstūmė Petrą vidun ir spruko namo.

Sandėly buvo tamsu.

Petras apgraibom išsitiesė lovutę, susirado uogienės stiklainį, kažkokį šakaliuką ir ėmė valgyti.

Motina pasibaisėtų – šakaliukas nešvarus! – jai visur vaidenosi šiltinė, džiova, ir jiedu kasdien kariaudavo namuose dėl...

– O ką tu čia veiki?! – Vinco motina, staigiai atplėšusi velkę⁴, stovėjo tarpdury ir degte degė pykčiu: – Ak tu, nenaudėli! Padėk mano avietes! Padėk mano avietes!

Petras mėgino prasisprauti laukan, bet jo neišleido – Vinco motina turėjo išsikalbėti: taip sunkiai vasarą rinkusi tas uogas, dilgėlės buvo sulig galva, – ji vos nepaklydusi jose! – o jis, daktarės sūnelis, lepūnėlis, baltarankis, dvejetukininkas, skriaudžias ją, vargšę moterį, reikės pranešti motinai, mokyklai ir milicijai⁵.

Petras šiaip taip ištrūko iš to nelemto sandėlio ir nuslinko gatve žemyn.

Ten, pakalnėje, vienas toks namas stovėjo – jo langai švietė iš tolo, ir Petras prigludo veidu prie tvoros, norėdamas pamatyti savo mergaitę.

Ji sėdėjo ant laiptelių, prietemoje tokia nepažįstama, o jos mažasis brolis žaidė šalia, kvatojosi ir lipo jai ant kelių.

Petras tyliai pašaukė mergaitę vardu, ir mažasis kaip kulka atlėkė prie tvoros.

– Eik sau! – pasakė jis, mėgindamas pro plyšį suduoti Petrui.

Mergaitė taip pat priėjo ir sustojo, laikydama už rankos broliuką, – jis jau nebepyko, tik glaudėsi prie sesers ir klausiamai žiūrėjo į ją.

– Kas nors atsitiko? – paklausė mergaitė.

Petras numojo ranka:

– Nieko. Atėjau šiaip... tave norėjau pamatyti.

Mergaitė žengė arčiau, ir tada mažasis brolis vėl sušuko piktai:

– Eik sau!

– Eik, – vien akimis nusišypsojo mergaitė.

Petras pakilo į kalną – dabar jis jau galėjo eiti namo.

Šuo tebetupėjo ant tako – jis nieko nekabino, tupėjo sau ir kažko laukė. Petras apėjo jį, užkopė laiptais ir paspaudė skambutį. Motina atidarė duris, ir Petrui dilgtelėjo širdį pamačius, koks išblyškęs, įtemptas jos veidas.

– Aš sėdėjau balkone, – prašneko motina, – o tas šuo vis tupi ir nenuėina.

– Aš mačiau, – pasakė Petras, vartydamas sąsiuvinius.

Motina norėjo dar kažką pasakyti ir vis delsė. Pagaliau prabilo:

– Laukiant tavęs, tokia keista mintis atėjo į galvą – kas būtų, jei mane užpultų tas šuo? Ar tu mane apgintum?

– Tu žinai, kad apginčiau, – skubiai pasakė Petras ir dar paaiškino: – Tas šuo visai nebaisus. Jis sulauks savo šeimininko ir išeis.

Motinos akys keistai sušvito, ir Petrui dar norėjosi tylom žiūrėti į jas, bet žodžiai patys atėjo.

– Kodėl čia stovi? Eik miegoti, – ištarė jis šiurkščiai.

– Gerai, einu, – pasakė motina, – tik dar išnešiu tam šuniui kaulų.

(Bitė Vilimaitė, „Papartynų saulė“, Vilnius: Tyto alba, 2002)

⁴ Velkė – skląstis.

⁵ Milicija – taip vadinta policija sovietmečiu.

JUODRAŠTIS

JUODRAŠTIS

JUODRAŠTIS

JUODRAŠTIS

PROBLEMINIO KLAUSIMO PAGAL PATEIKTĄ GROŽINĮ TEKSTĄ SVARSTYMAS, REMIANTIS KULTŪRINE PATIRTIMI

1. Remdamiesi eilėraščiu ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar žmonės linkę idealizuoti praeitį?“

Nukreipiamieji klausimai

1. Kodėl žmonės lygina praeitį su dabartimi?
2. Koks lyrinio subjekto požiūris į dabartį?
3. Kuo lyriniam subjektui praeitis vertingesnė už dabartį?
4. Kada dabartis gali būti geresnė už praeitį?

Maironis Senelio skundas

Ne taip senovės tėvai gyveno,
Kaip skurstame vargšai šiandieną.
Paklausk, jei nori, tėvučio seno,
Ar neina blogesniai¹ kas dieną?

Ne tiek gal turtų tada turėta,
Ne tiek ir dubas² išbranginta³;
Bet savo žemę daugiau mylėta:
Amerikon nesidanginta⁴.

Nebuvo laisvės, bet neregėta
Nei tiek be drausmės ištvirkimo⁵;
Nebuvo rašto, bet negirdėta
Nei tokio bedievių dūkimo⁶.

Nelengvą nešė po ponais našta⁷
Valstietis, retai nusiminęs;
Bet dainos skrido po visą kraštą,
Skambėjo linksmai sutartinės.

O girios, girios!.. atmint malonu:
Jos buvo Dievo, ne dvaro:
Jos slėpė žmones ne tik nuo ponų:
Nuo dvaro, nuo maro ir karo.

¹ Blogesniai – blogiau.

² Duba – namai, sodyba, gyvenimas.

³ Išbranginti – pabranginti.

⁴ Nesidanginti – neišvykti. Pirmoji masinė emigracijos banga Lietuvos istorijoje vyko 1869–1915 m. Tuo metu Rusijos imperija buvo okupavusi Lietuvą. Antroji emigracijos banga iš Lietuvos Respublikos – 1920–1940 m.

⁵ Ištvirkti – čia pasidaryti nedrausmingam, išdykauoti.

⁶ Dūkti – šėlti, siautėti, pykti, kvailioti.

⁷ Nešti po ponais našta – tarnauti ponams per baudžiavą.

Ne taip senovės tėvai gyveno,
Kaip skurstame vargšai šiandieną;
Paklausk, jei nori, tėvučio seno,
Ar neina blogesniai kas dieną?

1927

(Maironis, „Raštai“, 1 t., Vilnius: Vaga, 1987)

2. Remdamiesi pjesė ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar visada reikia laikytis savo tiesos?“

Nukreipiamieji klausimai

1. Kada reikia ginti savo tiesą, o kada – pripažinti kitų?
2. Kodėl pjesės veikėjai nenusileidžia vienas kitam?
3. Kokios veikėjų charakterio savybės išryškėja pjesėje?
4. Kaip galima rasti abiem pusėms naudingą sprendimą?

Paulina Pukytė

Batraiščiai

(Nebaigta pjesė)

TĖVAS (40-ies metų) sėdi ant metalinio suolo laukiamajame. Sėdi ilgai. Areštinės durys atsidaro, pro jas išeina paauglys SŪNUS (14-os metų), be batų, vienomis kojineis. Vienoje rankoje nešasi sportbačius, kitoje batraiščius.

TĖVAS: Aš tavęs čia jau aštuonias valandas laukiu.

SŪNUS: Tai kas?

TĖVAS: Nieko gero.

SŪNUS: O aš čia prie ko?

TĖVAS: Kaip tai „prie ko“? Taigi tu prisidirbai. Aš tavęs čia laukiau.

SŪNUS: O kas prašė? Galėjai nelaukt. Galėjai namie palaukt, o paskui atvažiuot.

TĖVAS: Gerai, apsiuk batus ir einam.

SŪNUS: Palauk, man reikia susivarstyti.

TĖVAS užleidžia sūnui suolą, pats atsistoja šalia. SŪNUS atsisėda, paima vieną sportbatį, pasideda sau ant kelių, prilaiko viena ranka. Kita ranka bando atskirti vieną batraištį nuo kito: paėmęs už vieno raištelio galo, ilgai krato raištelį gumulą, tačiau tie neišsinarplioja. Tada padeda sportbatį ant grindų ir abiem rankomis pagaliau atskiria iš gumulo vieną raištelį.

TĖVAS stebi.

TĖVAS: Greičiau.

SŪNUS: Man reikia susivarstyti batus.

TĖVAS: Tai paskubėk.

SŪNUS: Varstausi, ar nematai?

SŪNUS vėl pasideda vieną sportbatį ant kelių, paima vieną raištelį, sudeda abu jo galus greta, taip atrasdamas raištelio vidurį. Paskui vieną galą vėl paleidžia, prarasdamas ką tik atrastą vidurį. Įveria raištelį į dvi pirmąsias akutes, vėl sudeda raištelio galus, suvienodindamas abiejų galų ilgį. TĖVAS mindžikuoja.

TĖVAS: Duok man antrąjį batą.

SŪNUS: Kodėl?

TĖVAS: Kol tu varstai tą, aš suvarstysiu antrą.

SŪNUS: Aš pats moku susivarstyti batus! Man ne penkeri metai!

TĖVAS: Elgiesi kaip penkerių.

SŪNUS: Neįžėdinėk.

TĖVAS: O tu neišsidirbinėk.

SŪNUS: Aš varstausi batus! Gali netrukdyt?

TĖVAS: Aš noriu tau padėti.

SŪNUS: Tu nežinai, kaip reikia varstyti.

TĖVAS: Aš batus varsčiau, kai tu dar gimęs nebuvai.

SŪNUS: Ne šituos.

TĖVAS pakelia akis į lubas, akivaizdžiai meldamas kantrybės.

TĖVAS: Tai paskubėk tada.

SŪNUS: Aš varstau – tu ką, akių neturi?

SŪNUS bando toliau varstyti sportbatį, bet jam sunkiai sekasi. Įveria į vieną akutę, išveria, tada įveria į kitą, žiūri. Išveria, įveria į ankstesnę, vėl žiūri – kažkas ne taip. Praeina amžinybė. TĖVAS vaikšto pirmyn ir atgal.

TĖVAS: Tu gali greičiau?

SŪNUS: Sakau tau, aš varstau batus, tu ką, nesupranti žmonių kalbos?

TĖVAS: Duok man kitą batą, aš suvarstysiu.

SŪNUS: Tu nemoki.

TĖVAS: Tau labai ilgai trunka.

SŪNUS: Aš varstausi batus – gerbk.

TĖVAS paeina į šalį, atsiremia į sieną, žiūri į grindis. SŪNUS toliau varsto. Galiausiai pirmojo sportbačio raišteliai pasiekia kilpelių pabaigą, tačiau abu batraiščio galai atsidūrę toje pačioje bato pusėje. SŪNUS bando ištaisyti kažkur padarytą klaidą, vėl išverdama raištelį maždaug iki pusės bato. Paskui varsto atgal. Po dar vienos amžinybės raišteliai vėl pasiekia kilpelių pabaigą. TĖVAS laukia tylomis, atsitūpęs prie sienos ir susiėmęs galvą rankomis. SŪNUS nusprendžia pagaliau apsiauti pirmąjį sportbatį, bet koja nelenda, nes batraištis per kietai suveržtas. SŪNUS mėgina laisvinti batraištį, bet tas nepasiduoda.

TĖVAS: Kas tau yra? Gal tu kvailas?

SŪNUS: Tu pats kvailas.

TĖVAS: Tau reikia šitiek laiko susivarstyti batą?

SŪNUS: Tu man neaiškink, gerai? Aš žinau, ką darau.

TĖVAS: Jeigu žinai, tai kodėl dar nepadarei?

SŪNUS: Tu man vis trukdai, nervini mane, skubini. Seniai būčiau suvarstęs, jei netrukdytum.

TĖVAS garsiai atsidūsta ir nosisuka į langą. SŪNUS vėl išvarsto raištelį iki pusės ir šiaip taip apsiauna sportbatį. Tuomet vėl imasi varstyti. Praeina tūkstantmečiai ir raištelis suvarstytas, bet abu galai ir vėl toje pačioje bato pusėje. SŪNUS, pamynęs fundamentalų batų varstymo principą, vis tiek užmezga batraištį, tačiau surištas mazgas svyra į šoną ir beveik siekia grindis. SŪNUS mėgina pirštais prispausti mazgą prie bato vidurio, tačiau mazgas ten nesilaiko ir vis nusvyra atgal. SŪNUS ištiesia koją, kraipo apautą pėdą į vieną ir į kitą pusę, apžiūrinėdamas atliktą darbą. Nelieta patenkintas. Pasilenkęs vis mėgina prispausti mazgą, kad laikytųsi ties bato viduriu, bet tas nesilaiko.

TĖVAS: Baigei?

SŪNUS: Palauk, dar vienas batas liko.

Pirmos dalies pabaiga.